Христина Покришка
м. Чернівці

Науковий керівник: к.ф.н., доц. Соловйова О.В.

КОНЦЕПТУАЛЬНА СТРУКТУРА ЛЕКСЕМИ YOUTH У ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛАХ

Анотація. *Стаття покликана дослідити зв'язок між когнітивною лінгвістикою та лексикографією шляхом аналізу концепту YOUTH в словниках. З цією метою пропонується діахронічний зріз досліджень, які проводилися в цій галузі мовознавства, починаючи з перших спроб визначити поняття "концепт" і закінчуючи постулатами, пов'язаними з взаємодією лінгвістики та лексикографіки в прагненні визначити домінантні характеристики молоді.*

Ключові слова: *когнітивна лінгвістика, дослідження молоді, лексикографія, концепт YOUTH.*

Summary. *The given article is devoted to the discursive peculiarities of the YOUTH concept as seen in lexicographical resources. Therefore, it should be pointed out that our research was conducted within the general trend of cognitive linguistics which is of growing interest nowadays. Multiple networks of researchers have investigated the conceptual representation of the physical world, namely Z. Kövecses, S. Csábi, D. Woodman, A. Bennett, V. Evans etc. Thus, the present study heavily relies on the theoretical background provided by the aforementioned language scholars. Our principal objective was to document the interaction between cognitive linguistics and lexicography and analyze the conceptual content of lexical items that fall within the category of YOUTH. With this in mind, we have considered the etymological origins of terminology used to denominate the notion of "concept" in linguistics and have reviewed the existing studies and reports on the functional framework of the language entity in question. Another equally important aspect that we have touched upon is the conceptual representation of YOUTH in humanitarian sciences. A number of savants suggested that youth, as a social group, is inhomogeneous as the people constituting*

it have many similarities and dissimilarities which are conditioned by multiple factors, both linguistic and extralinguistic. Furthermore, the definition of youth requires a balance between understanding the importance of the physical and psychological changes that take place in young people's lives and recognizing the extent to which these changes are created by social institutions and are coordinated among individuals. A reflection of this balance could be found in the domain of lexicography. All in all, this article encompasses a brief outline of the dominant lexemes employed to disclose the cognitive content of the YOUTH concept in lexicographical resources.

Key words: *cognitive linguistics, discourse studies, youth studies, lexicography, concept YOUTH.*

У зв'язку з розвитком гуманітарних наук виникла необхідність розробки нової термінології, яка б наочно відбивала зміст мовних символів, усувала функціональні обмеження традиційного змісту і значення та органічно об'єднувала категорії психології та лінгвістики. Таким чином, низка мовознавців зійшлися на одному терміні, який найкраще ілюструє когнітивний потенціал референтів. Цей термін набув назву *концепту*, – "фундаментальну одиницю знання, яка закладена в концептуальній системі, і з раннього дитинства описується на основі перцептивного досвіду за допомогою процесу, званого аналізом перцептивного значення", зазначає В. Еванс [4, с. 31]. Виходячи з цього, можна стверджувати, що будь-який концепт піддається глибокому когнітивному аналізу, який значною мірою залежить від соціальних обставин, які сконструйовані дискурсом. Концепт YOUTH, відповідно, обумовлений когнітивними уявленнями суспільства в цілому, а його інтерпретація визначається лексикографічними джерелами. З огляду на все вищесказане, проблематика даної статті полягає в тому, щоб розглянути, як досліджуваний концепт функціонує в дискурсивній області сучасних англійських словників.

Перш ніж перейти до аналізу лексичних одиниць, які складають концептосферу YOUTH, необхідно звернутися до методологічних досліджень, присвяченим цій темі. Значення поняття "концепт" досліджується в когнітивній науці, метафізиці та філософії свідомості. Слово *conceptus* походить від латинського дієслова

“concipere – concapere”, що означає “задумувати” [13] У класичній латині слово *conceptus* мало значення “ставок”, “запалення”, “запліднення” і “зародок”. Слово “концепт” разом зі своїми двома похідними увійшло в усі романські та германські мови (французьке *concept – concevoir*, італійське *concetto –concepire*, іспанське *concepto – concebir*, португальське *conceito – conceber*, англійське *concept – conceive*) [13].

Концепт розуміють як сукупність культури у свідомості людей; це те, у вигляді чого культура входить в ментальний світ. І, більш того, люди через концепт входять в культуру і впливають на неї. Концепти можна не тільки споглядати, а і переживати. Вони є предметом емоцій, симпатій і антипатій та навіть зіткнень. Концепт також є одиницею колективної свідомості, яка зберігається в національній пам’яті носіїв мови в вербально детермінованій формі. Як когнітивна одиниця сенсу, концепт – це абстрактна ідея або ментальний символ, який іноді визначається як “одиниця знання”, побудована з інших одиниць, які є характеристиками концепту.

У 1968 році С. Аллен висунула аргумент про необхідність перегляду концепту молодості. Вона вказала на те, що “не відносини між віковими групами створюють зміни або стабільність в суспільстві, а зміни в суспільстві пояснюють відносини між різними віковими групами” [1, с. 321]. Двадцять років по тому Дж. Джонс звернулася до цієї проблеми, наголошуючи на необхідності розробки концептуальної основи для розуміння як перехідних процесів, через які проходять молоді люди в міру дорослішання, так і їхнього різного досвіду. Вона аргументувала це тим, що “неправильно підкреслювати якості молодості як такої, оскільки молоді люди не є однорідною групою” [5, с. 707]. Насамкінець вона зробила висновок про те, що молодість найбільш доцільно розглядати як процес, пов’язаний з віком. Отож акцент робиться не на властивих молодим людям характеристиках, а на побудові концепту молодості через соціальні процеси (шкільна освіта, сім’я або ринок праці). Молоді люди взаємодіють з цими установами з урахуванням конкретних історичних обставин.

З огляду на когнітивну науку, “найкращий спосіб концептуалізації молоді полягає у використанні лінзи часової

реальності" [15]. Дослідження в галузі молодіжної проблематики, за визначенням, стосуються питань часу. Згідно з Д. Вудман та А. Беннетт, "схематично дослідження схильні вивчати молодь (і навіть визначати її) з точки зору комплексу молодіжних культурних практик, які розгортаються в часі та в певний час в житті людей, або як продукт інституалізованих переходів – зокрема, переходів від школи до роботи та відносин, які розуміються як все більше розширені" [15].

З. Кевецес та С. Чабі дотримуються думки, що завдання когнітивної лінгвістики полягає в тому, щоб описати порядок розташування словникових одиниць і значень в словнику з урахуванням передбачуваної концептуальної структури [6, с. 118]. З метою повного розуміння домінантних ознак концепту YOUTH, ми використали дані наступних словників: Collins English Dictionary [3], Cambridge Dictionary Online [2], Oxford Learner's Dictionaries [11], Longman Dictionary of Contemporary English [8], Macmillan Online Dictionary [9], Merriam Webster's Dictionary [10], Logos Dictionary [7], Urban Dictionary [12] та Wiktionary [14]. Нижче подається вибірка словникових визначень концепту YOUTH:

Таблиця 1

Аналіз визначень концепту "youth" у лексикографічних джерелах

Словник	Запропоноване визначення "youth"
Collins English Dictionary	1) "the period of their life during which they are a child, before they are a fully mature adult"; 2) "the quality or state of being young"; 3) "the young men that have caused trouble" (у журналістському дискурсі); 4) "young people considered as a group"
Cambridge Dictionary Online	1) "the period of your life when you are young, or the state of being young"; 2) "a boy or a young man"; 3) "young people, both male and female, considered as a group"
Oxford Learner's Dictionaries	1) "the time of life when a person is young, especially the time before a child becomes an adult"; 2) "the quality or state of being young"; 3) "young people considered as a group"; 4) "a young man" (часто несхвально)

Longman Dictionary of Contemporary English	1) “the period of time when someone is young, especially the period when someone is a teenager”; 2) “a teenage boy – used especially in newspapers to show disapproval”; 3) “young people in general”; 4) “the quality or state of being young”
Macmillan Online Dictionary	1) “the time in someone’s life when they are young”; 2) “the quality of being young or of looking young”; 3) “a male teenager, especially one involved in violent or criminal activities”; 4) “young people in general”
Merriam Webster’s Dictionary	1) “the time of life when one is young, especially the period between childhood and maturity”; 2) “the early period of existence, growth, or development”; 3) “a young person, especially a young male between adolescence and maturity”; “young persons or creatures – usually plural in construction”
Logos Dictionary	1) “a (usually specifically male) person of minority age, especially one between childhood and adulthood”; 2) “the quality or state of being young”; 3) “the quality or state of being young”; 4) “the period of being young”
Urban Dictionary	1) “media codeword for criminal non-white immigrants”; 2) “the age at which one is finally considered human”; 3) “a person at the age of believing they are politically involved when they are not”
Wiktionary	1) “the quality or state of being young”; 2) “The part of life following childhood; the period of existence preceding maturity or age; the whole early part of life, from childhood, or, sometimes, from infancy, to adulthood”; 3) “a young man; a male adolescent or young adult”

Таблиця 1 демонструє, що молодість – це стан, в якому знаходиться людина на початку свого життєвого шляху. Як свідчать тлумачення Longman Dictionary of Contemporary English [8], Macmillan Online Dictionary [9], Merriam Webster’s Dictionary [10], Logos Dictionary [7] і Wiktionary [14], первинне визначення YOUTH описує час життя людини від дитинства до зрілого віку. З концептуальної точки зору, період молодості характеризується різними етапами (закінчення школи, влаштування на роботу,

придбання власного будинка, створення пари, а потім сім'ї тощо), які позначають поступовий шлях до самостійності. Згідно з нашими спостереженнями, концепт YOUTH охоплює дуже різних людей. За віком: існує величезна різниця між 15-річним студентом і 24-річним працездатним дорослим. Але також і по їхньому соціальному стану: у 20 років одні починають другий курс вищого навчального закладу, а інші вже давно працюють. Реалізувавши концептуальний підхід, нами був зроблений висновок, що концепт YOUTH позначає універсум людства в його величезній культурній, соціальній та інституційній різноманітності, тобто YOUTH як часовий період і YOUTH як особистість.

Серед лексикографічних джерел, наведених вище, існує розбіжність між другими за популярністю визначеннями концепту YOUTH. Як правило, вони розкривають багатосторонні аспекти цього поняття і пов'язані з питаннями, з якими може зіткнутися молода людина на своєму життєвому шляху. Отже, наведені в таблиці визначення свідчать про те, що ідеологічний вплив з боку дорослих, які складають окрему категорію, відбиває страхи та суспільні уявлення про "youthism" (в цьому випадку youthism – це неологізм, утворений від youth + ism, що передбачає дискримінацію в сторону молоді). На думку деяких лексикографів, в період між дитинством і зрілістю молодь сприймається як загроза, як "турбулентність", яку необхідно контролювати та тримати на відстані; на думку інших, вона розглядається в якості ідеологічного та пропагандистського інструменту.

Дані словника Urban Dictionary [12] спрямовані на висвітлення питань соціального життя молоді: попри саркастичний тон, користувачі мережі Інтернет підкреслили зростаючий інтерес молоді до політики: молодь є творчою силою, динамічним джерелом інновацій, і вона, поза жодними сумнівами, брала участь у важливих змінах в політичних системах, динаміці поділу влади та економічних можливостях протягом всієї історії людства. Однак, словник говорить про те, що молодь також стикається з бідністю, перешкодами в отриманні освіти, численними формами дискримінації та обмеженими перспективами та можливостями працевлаштування.

Відповідно до результатів дослідження лексикографічних

джерел, можна констатувати, що основна увага приділяється двом визначенням: “the period of their life during which they are a child, before they are a fully mature adult” та “the quality or state of being young” (таким чином, вони конструюють ядро досліджуваного нами концепту). Периферійне значення включає в себе елементи, що відрізняються більш низькою частотою використання, наприклад, використання множини для позначення насильницької поведінки молодих людей. Варто також зазначити, що деякі словники приділяють особливу увагу категорії гендеру (тоді як переважна більшість визначає “youth” як молоду людину, Cambridge Dictionary Online [4] уточнює, що це може бути і особа жіночої статі). Urban Dictionary [19], який складається з записів користувачів, а не професійних лексикографів, несе гумористичний характер.

Насамкінець, ми прийшли до висновку, що дисципліни когнітивної лінгвістики, дискурсології та лексикографії тісно взаємопов’язані. Для складання грамотного визначення концепту YOUTH необхідно мати чітке уявлення про соціальні обставини, що оточують цю вікову групу, про колективну свідомість, що сприяє нашому сприйняттю молоді, і про дискурсивні взаємодії між лексикографами та читачами.

Література:

1. Allen S. Some theoretical problems in the study of youth. The Sociological Review, 1990. 16(3), pp.319-331.
2. Cambridge Dictionary [Електронний ресурс] URL: https://dictionary.cambridge.org/ Дата звернення: 03.06.2021
3. Collins English Dictionary [Електронний ресурс] URL: https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english Дата звернення: 03.06.2021
4. Evans V. Glossary of cognitive linguistics. Edinburgh University Press. 2007.
5. Jones G. Integrating process and structure in the concept of youth: a case for secondary analysis. The Sociological Review, 1988. 36(4), pp.706-732.
6. Kövecses Z., Csábi S. Lexicography and cognitive linguistics. Revista Española de Lingüística Aplicada/Spanish Journal of

Applied Linguistics, 2014. 27(1), pp.118-139.
7. Logos Dictionary [Електронний ресурс] URL: http://www.logosdictionary.org/ Дата звернення: 03.06.2021
8. Longman Dictionary of Contemporary English [Електронний ресурс] URL: https://www.ldoceonline.com/ Дата звернення: 03.06.2021
9. Macmillan Online Dictionary [Електронний ресурс] URL: https://www.macmillandictionary.com/ Дата звернення: 03.06.2021
10. Merriam Webster's Dictionary [Електронний ресурс] URL: Merriam Webster's Dictionary Дата звернення: 03.06.2021
11. Oxford Learner's Dictionaries [Електронний ресурс] URL: https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/ Дата звернення: 03.06.2021
12. Urban Dictionary [Електронний ресурс] URL: https://www.urbandictionary.com/ Дата звернення: 03.06.2021
13. Weekley E. An etymological dictionary of modern English (Vol. 2). Courier Corporation. 2012.
14. Wiktionary [Електронний ресурс] URL: https://www.wiktionary.org/ Дата звернення: 03.06.2021.
15. Woodman D. and Bennett A. Cultures, transitions, and generations: The case for a new youth studies. In Youth cultures, transitions, and generation. Palgrave Macmillan, London. 2015. pp. 1-15.